

آموزش جغرافیا در جمهوری فدرال آلمان

فرهنگی است و توافقاتی که مربوط به تشکیلات و اصول تعلیم و تربیت عمومی و مؤسسات آموزشی صورت می‌گیرد تنظیم می‌کند. این توافقاتی که به صورت پیشنهاد به ایالتها عرضه می‌گردد.

در خصوص جغرافیا کمیسیون دائمی، در سال ۱۹۵۶، در مورد "اصول آموزش جغرافیا" و "روشهای تهیه دروس جغرافیا" به توافق رسید. در سال ۱۹۶۰، کمیسیون طرحی را که در آن آموزش را در سالهای بالای دبیرستانهای عمومی زیر نظر خود درمی‌آورد به تصویب رسانید و همچنین در سال ۱۹۶۲، طرح روشهای آموزش سیاست مدن (علم کشورداری) را در سالهای ۱۲ و ۱۳ دبیرستانهای عمومی پذیرفت. این قوانین و طرحها و همچنین توافقاتی که به هیچ وجهی اجباری نیستند ولی تا کنون توسط ایالتها مورد قبول واقع شده است. در مورد جغرافیا می‌توان گفت که کم و بیش همانند وضعیت دیگر فواین در ایالتهای مختلف عمل می‌شود. یعنی کارها و هدفها، اصول روش‌شناسی، انتخاب و ترتیب مطالب یکسان است. در اینجا قبل از پرداختن به بحث آموزش جغرافیا به ساخت نظام آموزشی جمهوری فدرال آلمان اشاره می‌شود.

نشریه؟ رشد آموزش جغرافیا در نظر دارد از این شماره به بررسی آموزش جغرافیا در کشورهای مختلف جهان خصوصاً "کشورهای پیشرفته در این رشته بپردازد. اولین قسمت این بحث اختصاصاً به آموزش جغرافیا در کشور جمهوری فدرال آلمان دارد که از نظر تان می‌گذرد.

مقدمه

در جمهوری فدرال آلمان، ایالتها، در موضوعات مربوط به تعلیم و تربیت استقلال قانونی و اجرایی کامل دارند. قانون اساسی و مجمع قانونگذاری هر دولت محلی هدفهای تربیتی ویژه خود را تعیین می‌نماید. در سال ۱۹۴۸، اولین کمیسیون دائمی وزیران آموزش و پرورش که شامل وزیران ۱۱ ایالت می‌شد تشکیل گردید و از آن تاریخ در فواصل مرتب جلساتی در شهرین، مقر کمیسیون برگزار شده است. این کمیسیون مسئول همکاری بین جمهوری فدرال و ایالتها در حوزه

ساخت نظام آموزشی جمهوری فدرال آلمان

این الگو تطابق دارد که به ترتیب اول جغرافیای محلی و سپس جغرافیای آلمان و بعد از آن جغرافیای اروپا و در نهایت جغرافیای دنیا مورد مطالعه قرار می‌گیرد. برای درس جغرافیا، همچون دیگر موضوعات درسی، قاعده بر این است که بیش از یک جلسه درس در هفته وجود داشته باشد (معمولا ۴۵ دقیقه) ولی غالبا بیش از دو جلسه درس وجود ندارد (۹۰ دقیقه در هفته). آموزش جغرافیا اجباری است و تا آنجا که ممکن است در مدارس متوسطه و دبیرستانهای عمومی بایستی توسط متخصصین جغرافیا تدریس شود.

رشته جغرافیا در مقاطع مختلف

ابتدایی (پایه اول و دوم) - اولین پایه ابتدایی، بطور کلی شامل اولین قسمت از چهار مقطع تحصیلی می‌شود (دانش آموزان زیر ده سال)، در این سطح جغرافیا به عنوان یک درس مجزا تدریس نمی‌شود بلکه همراه با برنامه آموزشی عمومی به صورت جغرافیای محلی تدریس می‌گردد. دانش آموزان اولین اصول جغرافیا را تنها در طول سومین یا چهارمین سال تحصیلشان فرا می‌گیرند.

در دومین پایه ابتدایی، در ساله اولین پایه که معمولا دانش آموزان چهارمین یا پنجمین و آخرین سالی است که چنین مدرسی را می‌گذرانند (سین ۱۱ تا ۱۴ یا ۱۵)، جغرافیا به عنوان یک درس مستقل عرضه می‌شود. در این سطح، جغرافیا تصویری از دنیای معاصر را نشان می‌دهد که این تصویر با مقایسه گونه‌های جغرافیایی کشورهای خارجی با کشور خود همراه است. در نتیجه این روش، کوششهایی جهت تشویق دانش آموزان جهت احترام کار عملی و بیخبرتم قدرت انتقادی آنها صورت می‌گیرد. نقشه‌ها و دیگر وسایل کمک آموزشی بطور مداوم به کار گرفته می‌شود و با مشاهده‌های روزانه، به وضع آسمان و پدیده‌های هواشناسی توجه داده می‌شود. از علاقه دانش آموزان به ترسیم نیز به عنوان یک انگیزه قوی برای

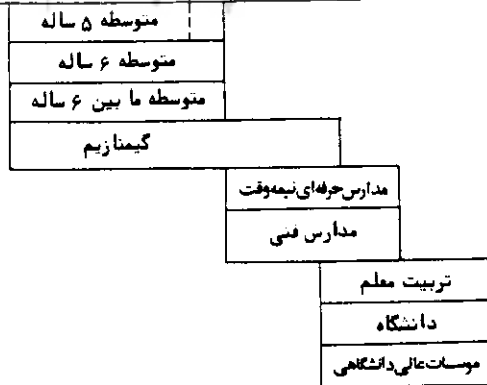
ساخت نظام آموزشی جمهوری فدرال آلمان بدین صورت است که آموزش قبل از دبستان برای کودکان ۴ تا ۶ ساله به وسیله مؤسسات خصوصی انجام می‌گیرد و مدت آموزش ابتدایی چهار سال است. بعد از پایان آموزش ابتدایی، دانش آموزان می‌توانند در یکی از مدارس زیر ادامه تحصیل دهند: ۱- مدارس متوسطه ۵ ساله (*Hauptschule* از کلاس پنجم تا کلاس نه) ۲- مدارس متوسطه ۶ ساله (*Realschule* از کلاس پنجم تا کلاس ده) ۳- مدارس متوسطه جامع ۶ ساله (*Gesamtschule* از کلاس پنجم تا کلاس ده). کسانی که آموزش به ساله را طی کرده باشند می‌توانند در دبیرستان *Gymnasium* (که مدت آن چهار سال است) و یا در مدارس فنی (یک، دو و سه ساله) و یا در مدارس حرفه‌ای (نیمه وقت سه ساله) تحصیل کنند. کسانی که دوره ۱۲ و یا ۱۳ ساله آموزشی را طی کرده باشند حق ورود به دانشگاه را دارند.

منظور و هدف از آموزش جغرافیا

هدف و منظور از درس جغرافیا این است که یک تصویر جغرافیایی از جهان معاصر عرضه گردد. هنگامی که موضوع خاصی مطالعه می‌شود اگر یک درک عمومی از معنی جغرافیا وجود داشته باشد تدریس این درسها به نتیجه خواهد رسید. اگرچه این دروس به چه‌ها و حیوانات سین مختلف تدریس می‌شود و معمولا "به موضوعات نزدیک، قبل از موضوعات مربوطه کشورهای دور دست، پرداخته می‌شود. ولی یک کوشش مستمر برای اطمینان از اینکه کشور مادرنا کشورهای خارجی در ارتباط است لازم است. برای آگاهی از چنین ارتباطاتی، کارها و مطالعه‌ها و اطلاعات از اصول اساسی است.

جغرافیا در تمام دبستانها و دبیرستانهای آلمان معمولا " با

سن	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	
مرحله			۱							۲															
دوره			کودستان																						
			قبل از دبستان																						

آموزش جغرافیا خصوصاً " در مقطع ابتدایی استفاده می شود. به همین جهت، نقشه های ساده، نقشه های برجسته، مدلها، نقشه های با تصویر، نمونه ها و اطلاعات آماری که به صورت تصویر هستند نسبت به تمرینات دیگر برتری دارند.

مدارس متوسطه (رشته آموزشی عمومی کوتاه) - مدارس متوسطه

معمولاً ۶ سال طول می کشد (دانش آموزان سنین ۱۱ تا ۱۶ سال) و بعد از اولین پایه، ابتدایی شروع می شود. این رشته به مدرک دبیرم (ترک مدرسه) منتهی می شود. جغرافیا از سال ۵ تا سال ۸ به عنوان یک درس مستقل تدریس می شود و در سالهای ۹ و ۱۰ همراه با تاریخ و مسائل روز (امور جاری) به عنوان درس علوم سیاسی و یا سیاست مدن شناخته و تنظیم می شود.

از آنجایی که در مدارس متوسطه متوجه کردن دانش آموزان به مشکلات زندگی روزانه مورد توجه است، دانش آموزان زندگی اقتصادی آلمان و کشورهای خارجی آشنا می شود در این آموزش بر استقلال کشور او تأکید می شود. همچنین در اینجا روی کاربرد عملی دانش جغرافیا تأکید می شود و نیز به علوم نجوم، هواشناسی و کارتوگرافی توجه می شود تا اینکه دانش آموز بتواند تصویر روشنی از جهان به دست آورد. در سالهای بالاتر این نوع مدارس، آموزش جغرافیا نقش مهم و خاصی را در رشته سیاست مدن دارد.

دبیرستانهای عمومی (مقاطع تحصیلی بالاتر) - آموزش دبیرستانی معمولاً به مدت ۹ سال طول می کشد (سنین ۱۱ تا ۱۹) و به امتحان ورودی دانشگاه منتهی می شود. دوره ابتدایی (پایه اول) و دبیرستان عمومی توأم با ۱۳ سال طول می کشد. در سالهای ۵ تا ۱۱، جغرافیا به عنوان یک موضوع مستقل تدریس می شود. در بعضی ایالتها جغرافیا با دروس مسائل روز در طول سال دهم جابجا می شود. در سالهای ۱۲ و ۱۳، جغرافیا همراه با تاریخ و مسائل روز قسمتی از درس سیاست مدن به حساب می آید.

در تمام این مقاطع تحصیلی روی جغرافیای طبیعی تأکید می شود. مطالب این درس در ابتدا و یکباره به ذکر عوامل طبیعی تشکیل دهنده، چهره جغرافیای طبیعی کشورهای خارجی نمی پردازد بلکه با توجه به درک و تصور دانش آموزان از مطالعه، مناطق کوچک در سال پنجم شروع و در ادامه، آن مناطقی در سالهای ششم و هفتم مطالعه می شود و از این طریق مطالعه مناطق بزرگ طبیعی، سیاسی و اقتصادی بزرگ ادامه می یابد.

بر طبق توافقنامه حاکم بر آموزش در سالهای بالاتر از دبیرستان عمومی (Saarbrücken Model Agreement) مطالب درس سیاست مدن سالهای ۱۲ و ۱۳ کلاً " با تاریخ، جغرافیا و مسائل روز مربوط می شود. در نظام تحصیلی آلمان، بیش از هر تعلیمی آموزش و یادگیری مسایل سیاسی لازم است. نتیجه ای که از درس سیاست مدن انتظار می رود آن است که دانش آموزان بتوانند ارتباطات تاریخی

و شرایط جغرافیایی و اقتصادی و سیاسی و اجتماعی جهان را درک کنند و دارای بینش و درک قوی در ارزیابی دنیای معاصر شوند. همچنین از دانش آموزان انتظار می رود نه تنها وظایفشان را به عنوان یک شهروند در اجتماعان تشخیص دهند، بلکه همچنین قادر و آماده برای گرفتن تصمیمات مقتضی باشند و مسئولانه در دنیای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی عمل کنند. برای به پایان رساندن این آموزش بسیار اهمیت دارد که در زمینه سازمان زندگی سیاسی و اجتماعی، دانش درست و داوری مستحکمی به دانش آموزان داده شود. جغرافیا به عنوان بخش عمده ای از سیاست مدن به دانش آموزان کمک می کند که دنیا را از نظر سیاسی شناسند و ارتباطاتی را که حوامع انسانی با محیط خود دارد و عهد و میثاق متقابل که بین بشر و طبیعت وجود دارد را تشخیص دهند.

موضوعات درسی سیاست مدن را می توان بین معلمین تاریخ، جغرافی و مسائل روز به طرق مختلف تقسیم کرد. در زمان حاضر، هنوز این تمایل وجود دارد که روی جغرافیا نسبت به تاریخ فشار کمتری گذاشته شود.

دانشکده های فنی و حرفه ای

دانش آموزان وقتی وارد این دانشکده ها می شوند که دوره آموزش اجباری را در ابتدایی گذرانده باشند (سنین ۱۴ تا ۱۵ سال). این آموزش بیشتر برای جوانانی که دوره کارآموزی را می گذرانند و یا به عنوان کارگر غیر ماهر کار می کنند و همچنین برای جوانانی که استخدام نشده اند برای یافتن کار الزامی است. این دوره الزامی در دانشکده های فنی یا حرفه ای معمولاً ۳ سال طول می کشد و در اکثر موارد دانش آموزان آن را در سن ۲۱ سالگی به پایان می رسانند. در بعضی از این دانشکده ها، جغرافیا به عنوان یک درس مستقل تدریس می شود. در بعضی دیگر از این دانشکده ها، جغرافیا با تاریخ و مسائل روز ترکیب می شود و علوم سیاسی و سیاست مدن را به وجود می آورد.

آموزش جغرافیای اقتصادی وابستگی بشر را به طبیعت و نیز چگونگی بر آن نشان می دهد. درک و فهم اثر محیط بر روی زندگی اقتصادی را ایجاد می کند و وابستگی کشورها به یکدیگر را نشان می دهد.

منابع

1- Ec, Marchant. The Teaching At Geography At School Level

2- Europa Year Book, 1984-85, Europa Publication.

۳- راههای بین المللی نظامهای آموزشی، دفتر تحقیقات و برنامه ریزی درسی و تألیف.